

ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԱՏՎԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ
CONSULTATIVE COUNCIL OF EUROPEAN JUDGES

ԿԱՐԾԻՔ ԹԻՎ 13 (2010)

ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՒՄ ԷՆԵՎՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԻ
ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԻ ԿՈՄԻՏԵԻ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ

ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ
ԴԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ԴԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

OPINION No.13 (2010)

**OF THE CONSULTATIVE COUNCIL OF EUROPEAN JUDGES (CCJE)
TO THE ATTENTION OF THE COMMITTEE OF MINISTERS OF THE
COUNCIL OF EUROPE ON THE ROLE OF JUDGES
IN THE ENFORCEMENT OF JUDICIAL DECISIONS**

«Աջակցություն Հայաստանում դատական բարեփոխումների իրականացմանը»

Եվրոպական դատավորների խորհրդատվական խորհրդի (ԵՊԽՍ) փաստաթղթերի ոչ պաշտոնական թարգմանության տպագրությունն իրականացվել է Եվրոպական միության և Եվրոպայի խորհրդի կողմից համաֆինանսավորվող ծրագրի մի մասի շրջանակներում: Եվրոպական դատավորների խորհրդատվական խորհրդի (ԵՊԽՍ) փաստաթղթերում ներկայացված տեսակետները որևէ պարագայում չեն կարող համադրվել Եվրոպական միության պաշտոնական տեսակետի արտահայտում:

“Support to the implementation of the judicial reform in Armenia”

The publication of the non-official translation of the documents of the Consultative Council of European Judges (CCJE) has been produced as part of a project co-funded by the European Union and the Council of Europe. The views expressed in the documents of CCJE can in no way be taken to reflect the official opinion of the European Union.

Եվրոպական դատավորների խորհրդատվական խորհրդի (ԵՊԽՍ) Կարծիք թիվ 13 (2010)

Բոլոր իրավունքները պահպանված են: Աստուգ Հաղորդակցության սնօրինության (F-67075 Ստրասբուրգ, Սեդեֆու կամ publishing@coe.int) նախնական բույլովության ուսյն հրատարակության որևէ հատված չի կարող թարգմանվել, վերարտադրվել կամ փոխանցվել որևէ ձևով կամ միջոցներով՝ էլեկտրոնային (սկսվածակ, համացանց և այլն) կամ մեխանիկական, այդ թվում՝ պատենտահամար, ձայնագրմամբ կամ տեղեկատվության պահեստավորման կամ սրունան ցանկացած համակարգով:

Նշադրումը և դիզայնը՝ «Անդրանիկ» հրատարակչության

Հրատարակվել է Եվրոպայի խորհրդի Երևանյան գրասենյակի կողմից

Երևան, Հայաստանի Հանրապետություն
www.coe.int/yerevan

- © Եվրոպայի խորհուրդ, 2010թ., անգլերեն լուրագրություն՝ Opinion No 13 (2010) of the Consultative Council of European Judges (CCJE)
- © Եվրոպայի խորհուրդ, 2018թ., հայերեն ոչ պաշտոնական թարգմանություն

Opinion No 13 (2010) of the Consultative Council of European Judges (CCJE)

All rights reserved. No part of this publication may be translated, reproduced or transmitted, in any form or by any means, electronic (CD-Rom, Internet, etc.) or mechanical, including photocopying, recording or any information storage or retrieval system, without prior permission in writing from the Directorate of Communications (F-67075 Strasbourg Cedex or publishing@coe.int).

Layout and design: “Andranik” Publishing House

Published by the Council of Europe Office in Yerevan

Yerevan, Republic of Armenia
www.coe.int/yerevan

- © Council of Europe 2010 English edition: Opinion No 13 (2010) of the Consultative Council of European Judges (CCJE)
- © Council of Europe 2018 Armenian non-official translation

Ստրասբուրգ, 2010 թվականի հոյեմբերի 19

ԵՊԽԽ (2010) Կարծիք թիվ 13

ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԱՏՎԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ
(ԵՊԽԽ)

ԿԱՐՄԻՔ ԹԻՎ 13 (2010)

ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՒՄ ԷՋԵՎՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԻ
ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԻ ԿՈՄԻՏԵԻ ՈՒՇԱԿՐՈՒԹՅԱՆԸ

ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ
ԴԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ԴԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

I. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

1. Եվրոպայի խորհրդի նախարարների կոմիտեն հրահանգել է Եվրոպական դատավորների խորհրդատվական խորհրդին (այսուհետև՝ ԵԴԽՆ)¹ 2010 թվականին ընդունել Կարծիք դատական ակտերի կատարման ընթացքում պետության այլ գործառույթների և դերակատարների առնչությամբ դատավորների դերի վերաբերյալ՝ :

2. ԵԴԽՆ-ն մտակել է Կարծիքը 34 անդամ պետությունների կողմից հարցառարին տրված պատասխանների հիման վրա: Քրեթե բուրք անդամ պետությունների պատասխանները ցույց են տալիս, որ առկա են լուրջ խոչընդոտներ դատական ակտերի արդյունավետ և պատշաճ կատարման հարցում: Այս խոչընդոտներն ի հայտ են գալիս ֆազա-ֆազիական, վարչական և ֆրեական ոլորտներում: Փաղափայտական և վարչական գործերի առնչությամբ անդամ պետությունները, մասնավորապես, տեղեկացնում են, որ կատարման ընթացակարգերը բավականին բարդ և ծախսատար են: Քրեական գործերի առնչությամբ անդամ պետությունները, օրինակ՝ մատնաբերում են ֆրեակատարողական հիմնարկների անբավարար պայմանների և ֆրեական պատիժների ոչ պատշաճ կատարման խնդիրները:

3. Սույն Կարծիքում կոնկրետ միջոցներ կառաջարկվեն՝ բարելավելու դատավորի դերը դատական որոշումների կատարման ընթացքում, և այն չի վերաբերում դատական որոշումների կատարման ընթացակարգին ընդհանրապես:

4. Այդ նպատակով՝ կուռումնասիրվի դատավորի դերը ֆազաֆազիական, վարչական և ֆրեական ոլորտներում դատական ակտերի, ինչպես նաև միջազգային դատարանների, մասնավորապես, Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի (այսուհետև՝ Դատարան) որոշումների կատարման առնչությամբ:

5. Սույն Կարծիքը կազմելիս ԵԴԽՆ-ն օգտագործել է Եվրոպայի խորհրդի կողմից ընդունված մի շարք փաստաթղթեր, մասնավորապես՝

- Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիան (այսուհետև՝ ՄԻԵԿ), մասնավորապես՝ 5-րդ, 6-րդ, 8-րդ և 13-րդ հոդվածները, թիվ 1 արձանագրության 1-ին հոդվածը,
- Դատարանների ապագայի մասին Բարձր մակարդակի համաժողովում ընդունված Ինտերլակեյի հռչակագիրը (2010 թվականի փետրվարի 19),

¹ Տե՛ս 2010թ. ԵԴԽՆ-ի լիազորությունների շրջանակը՝ ընդունված Նախարարների կոմիտեի կողմից նախարարների տեղակալների 1075-րդ հանդիպման ժամանակ (2010 թվականի հունվարի 20):

- Նախարարների կոմիտեի՝ անդամ պետություններին ուղղված «Վարչական իրավունքի ոլորտում վարչական և դատական որոշումների կատարման վերաբերյալ» Rec(2003)16 առաջարկությունը,
- Նախարարների կոմիտեի՝ անդամ պետություններին ուղղված «Կիրարկման մասին» Rec(2003)17 առաջարկությունը,
- Նախարարների կոմիտեի՝ անդամ պետություններին ուղղված «Եվրոպական բանտային կանոնների մասին» Rec(2006)2 առաջարկությունը,
- Նախարարների կոմիտեի՝ անդամ պետություններին ուղղված «Դատարանի վճիռների անհապաղ կիրարկման համար ներպետական արդյունավետ կարողությունների մասին» CM/Rec(2008)2 առաջարկությունը,
- «Եվրոպական դատական համակարգերի մասին» Արդարադատության արդյունավետության եվրոպական հանձնաժողովի (ԱԱԵՀ) գեկույցը (2010 թվականի հրատարակություն),
- «Եվրոպայի դատարանի որոշումների կիրարկումը» (ԱԱԵՀ-ի ուսումնասիրություն թիվ 8),
- Եվրոպայի խորհրդի «Դատական ակտերի կատարման մասին» գործող առաջարկության առավել արդյունավետ իրականացման ԱԱԵՀ-ի ուղեցուցիչները,
- «Դատարանի վճիռի կատարման վերահսկողության մասին» 3-րդ տարեկան գեկույցը (2009թ.),
- «Անձնական տվյալների պաշտպանության մասին» կոնվենցիան (ETS թիվ 108),
- Մարդու իրավունքների հանձնակատարի տեսակետները. «Դատական ակտերի ոչ պատշաճ կատարումը խաթարում է պետությունների արդարադատության նկատմամբ վստահությունը» (2009 թվականի օգոստոսի 31),
- Պատիժների կատարման և հանձնման մասին Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիաները՝ «Հանձնման մասին» եվրոպական կոնվենցիան (ETS թիվ 24) և դրա արձանագրությունները (ETS թիվ 86 և 98), «Պայմանական ազատագրկման դատարարվածների կամ պատժի կրումից պայմանականորեն ազատվածների նկատմամբ հսկողության մասին» եվրոպական կոնվենցիան (ETS թիվ 51), «Դատավճիռների միջազգային վավերականության մասին» եվրոպական կոնվենցիան (ETS թիվ 70), «Ազատագրված անձանց հանձնման մասին» կոնվենցիան (ETS թիվ 112) և դրա արձանագրությունը (ETS թիվ

- 167), ինչպես նաև խնդրի վերաբերյալ Դատարանի նախագայքը, մասնավորապես՝
- Հարևաբեյն ընդդեմ Հունաստանի (1997 թվականի մարտի 19, թիվ 18357/91),
 - Բուրդովն ընդդեմ Ռուսաստանի (2004 թվականի հունվարի 15, թիվ 33509/04),
 - Ակաբևն ընդդեմ Ռուսաստանի (2008 թվականի հունիսի 12, թիվ 30616/05),
 - Զիլինսկին և Պրադալն ու Գոնգալեսը և այլք ընդդեմ Ֆրանսիայի (1999 թվականի հոկտեմբերի 28, թիվ 24846/94 և այլն),
 - Կաբուրդինն ընդդեմ Ֆրանսիայի (2006 թվականի ապրիլի 11, թիվ 60796/00),
 - Իմոբիլիար Սաֆին ընդդեմ Իտալիայի (1999 թվականի հուլիսի 28, GC թիվ 22774/93),
 - Պապոնն ընդդեմ Ֆրանսիայի (2002 թվականի հուլիսի 25, թիվ 54210/00),
 - Անոնի Դի Գուսուլան և Դեսբոբդեսն ու Օմերն ընդդեմ Ֆրանսիայի (2000 թվականի նոյեմբերի 14, թիվ 31819/96, 33293/96):

II. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐ

6. Կատարում ասելով պետք է հասկանալ դատական վերջնական ակտերը և դատարանների՝ վարույթների ընթացքում ընդունված այլ որոշումները գործողության մեջ դնելը: Դա կարող է լինել որևէ գործողություն կատարելու կամ գործողություն կատարելուց ձեռնպահ մնալու, կամ որոշումը սահմանված գումարը վճարելու կարգադրություն: Արդյունքը կարող է լինել դրամական տուգանքի կամ ազատագրված կիրառումը:

7. Պարտադիր ուժ ունեցող դատական որոշումների արդյունավետ կատարումն իրավունքի գերակայության հիմնարար տարր է: Կան է՝ ապահովել հանրության վստահությունը դատական իշխանության նկատմամբ: Դատարանների անկախությունը և արդար դատաբանությունն իրավունքը (ՄԻԵԿ-ի 6-րդ հոդված) անօգուտ են, եթե դատական ակտը չի կատարվում:

8. Կատարումը պետք է իրականացվի հիմնարար իրավունքների և ազատությունների համապատասխան (ՄԻԵԿ-ի 3-րդ, 5-րդ, 6-րդ, 8-րդ, 10-րդ, 11-րդ հոդվածներ, անձնական տվյալների պաշտպանություն և այլն):

9. Կատարման ենթակա դատական ակտը պետք է հստակ և պարզ նկարագրի այն անձանց պարտավորությունները և իրավունքները, ում

վերաբերում է՝ բացառելու համար դատական ակտի արդյունավետ կատարման ընթացքում հնարավոր խոչընդոտները² :

10. Դատարանի որոշումները ցույց են տալիս, որ որոշ դեպքերում օրենսդիր և գործադիր իշխանությունները փորձել են ներգործել դատական ակտերի կատարման վրա՝ ակտը մերժելով, կամ կասեցնելով, կամ հրաժարվելով գործը հանձնել ոստիկանությանը: Նրանք նաև միջամտել են ընթացքի մեջ գտնվող դատական գործերին՝ ընդունելով ակտեր, որոնք հաճախ հետագայում ուժ են ունենում կամ մեկնաբանություններ են հանդիսանում, որոնց նպատակն է՝ փոխել այս կամ այն դատական գործի կանխատեսելի արդյունքը կամ իրավական նոր հիմքեր սահմանել դրանց վերանայման համար³ :

11. Օրենսդիրը կամ գործադիրը չպետք է միջամտի դատական ակտի կատարմանը՝ հետագայում ուժ ունեցող իրավական ակտեր ընդունելու միջոցով:

12. «Անկախ» տրիբունալ հասկացությունը, որը սահմանված է ՄԻԵԿ-ի 6-րդ հոդվածում, ինքնին նշանակում է, որ պարտադիր ուժ ունեցող որոշում ընդունելու իր իրավասությունը ենթակա չի կարող լինել հաստատման կամ վավերացման, կամ որ այդ որոշման բովանդակությունը չի կարող փոխվել ոչ դատական մարմնի, այդ թվում՝ պետության գլխի կողմից⁴ : Իշխանության բոլոր հյուղերը, հետևաբար, պետք է ապահովեն, որ սահմանադրությամբ կամ օրենսդրական բարձր մակարդակով սահմանված իրավական դրույթներով ապահովվի դատարանների անկախությունը, որ դրանք ձևակերպվեն այնպես, որ հնարավոր լինի անհապաղ կատարել դատական ակտերը՝ առանց իշխանության մյուս հյուղերի միջամտության: Բացառություններ են համարվում և քրեական վարույթներով ներման որոշումները: Դատական ակտի կատարումը կարող է կասեցվել միայն մեկ այլ դատական ակտով:

13. Կատարման վարույթը չպետք է հետաձգվի, բացառությամբ՝ օրենքով սահմանված հիմքերով: Ցանկացած հետաձգում պետք է ենթակա լինի դատական բնույթի:

2 Տե՛ս Պրիվալիսինն ընդդեմ Ռուսաստանի, 2010 թվականի մայիսի 12. Դատարանը վերահաստատեց, որ որպեսզի որոշում կայացվի, թե արդյոք կատարման ուսացումը ոչցամիտ էր, թե ոչ, Դատարանը կուսումնասիրի, թե որքան բարդ են կատարման ընթացակարգերը, ինչպես են իրենց դրսևորել հայցվորը և մարմինները, և ինչ բնույթի է եղել կայացրած վճիռը (տե՛ս նաև Ռայլյանն ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 22000/03, §31, 2007 թվականի փետրվարի 15):

3 Տե՛ս, օրինակ՝ Իմոբիլիտար Սաֆին ընդդեմ Բուլղարիայի, 1999 թվականի հուլիսի 28, և մյուս 156 գործերն ընդդեմ Բուլղարիայի, Ջիլինսկին և Պրադյան ու Գոնգալեան ու այլք ընդդեմ Ֆրանսիայի, 1999 թվականի հոկտեմբերի 28, Կաբուրդինն ընդդեմ Ֆրանսիայի, 2006 թվականի ապրիլի 11:

4 Տե՛ս, օրինակ՝ Վան դե Հուրին ընդդեմ Նիդերլանդների, 1994 թվականի ապրիլի 19: Ֆինդլեյն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, 1997 թվականի փետրվարի 25, հատկապես՝ §77:

14. Կատարող մարմիններն իրավասություն չպետք է ունենան վիճարկելու կամ փոխելու դատական ակտի դրույթները:

15. Եթե որևէ կողմի անհրաժեշտ է, որ որոշումը կատարվի, ապա պետք է հնարավոր լինի հեշտությամբ կատարողական վարույթ սկսել: Պետք է բացառվեն կատարողական վարույթի համար ցանկացած խոչընդոտները, այդ թվում՝ անհարկի մեծ ծախսերը:

16. Կատարողական վարույթը պետք է լինի արագ և արդյունավետ: Այդ նպատակով անհրաժեշտ է կատարողական մարմիններին տրամադրել բավարար ֆինանսական միջոցներ: Հասանելի ռեսուրսները, ռեսուրսների համար պատասխանատու մարմինները և դրանց բաշխման կիրառելի ընթացակարգը պետք է հստակ սահմանվեն իրավական կարգավորումներով:

17. Անգամ պետությունները պետք է ապահովեն արագացված կամ հրատապ կատարողական վարույթի իրականացման հնարավորություն, եթե ուշացումը կարող է պատճառել անդադնալի վնաս (ընտանեկան որոշ գործերով, գործեր, որոնցով մեղադրյալը թափվել է արդարադատությունից, գույֆին վնաս հասցնելու վտանգի դեպքում և այլն):

18. Որպեսզի դատավորները կարողանան իրենց գործառույթները պատշաճ կատարել, դատական իշխանությանը կատարողական վարույթի մասով պետք է վերապահվեն հետևյալ իրավասությունները՝

- կատարողական վարույթը չհարուցելու կամ հարուցումը ձգձգելու մասին բողոքի բնույթ: Դատավորը պետք է ներգրավված լինի նաև գործի կողմերի հիմնարար իրավունքների ապահովման հարցում: Ցանկացած դեպքում դատավորը պետք է ունենա արդարացի փոխհատուցում տրամադրելու իրավասություն,
- կատարողական վարույթի ընթացքում տեղի ունեցած չարաչառումները դատաբանում բողոքարկելու հնարավորություն,
- կատարողական վարույթի ընթացքում ծագած վեճերի լուծում և իրավասություն՝ կարգադրելու պետական և այլ իրավասու մարմիններին կատարել որոշումները: Դատավորը իրավասու պետք է լինի ձեռնարկելու բոլոր անհրաժեշտ միջոցները՝ ապահովելու համար որոշումների կատարումը,
- վեր հանել և հաշվի առնել երրորդ կողմերի և ընտանիքի անդամների, այդ թվում՝ երեխաների իրավունքները և շահերը:

19. Որոշ համակարգերում կողմերին կարող է պարտադրվել կատարել դատական ակտի պահանջներն անուղղակի հարկադրանքի միջոցով, օրինակ՝ սուզանների կամ իրավական նորմերի ուժով, որոնք նախատեսում են ֆրեական պատիժ այն դեպքում, եթե կողմը

հրաժարվի կատարել որոշման պահանջները: ԵՊՏ-ն գտնում է, որ անուղղակի հարկադրանքի նման միջոցները, որոնք ցանկացած դեպքում պետք է սահմանվեն օրենքով և նշանակվեն դատարանի կողմից, հասկապես կարևոր են՝ ապահովելու համար կատարողական վարույթի իրականացումը հրատապ գործերով, այնպիսի գործերով, որոնց դեպքում կատարողական վարույթով կատարման ենթակա կռկրեստ միջոցը հնարավոր չէ փոխարինել բավարարման մեկ այլ միջոցով, և ընտանեկան գործերով, որոնց դեպքում ուժի կիրառումը կարող է հակասել երեխաների շահերին: Հաշվի առնելով անուղղակի հարկադրանքի առավելությունները՝ ԵՊՏ-ն առաջարկում է, որ դատարաններն ապահովեն իրավական պաշտպանության նման միջոցների լայն կիրառում, որոնք հիմնականում ապահովում են անհատադ կատարում:

20. ԵՊՏ-ն գտնում է, որ կատարմանն առնչվող ծախսերը պետք է սահմանվեն իրավական նորմերով ու լինեն թափանցիկ: Վնարների չափը որոշելիս պետք է հաշվի առնել իրավակիրառ մարմիններից պահանջվող գործողության բնույթը, որը պարտադիր չէ, որ համարժեք լինի հայցապահանջի արժեքին: Վեճի դեպքում ծախսերի հարցը պետք է քննվի դատարանում:

21. Արդարադատության մտաչելիությունը երաշխավորելու նպատակով այլընտրանքային իրավական կամ ֆինանսական օժանդակություն պետք է նախատեսված լինի այն հայցվորների համար, որոնք անկարող են վճարել կատարման ծախսերը (պետական ֆինանսներով աջակցություն կամ վճարման արտոնություններ սահմանելով):

22. Կատարողական վարույթը օրենքի գերակայության պահանջներին համապատասխանելու առանցքային կարևորությունը պահանջում է, որ կատարողական վարույթի մասին տվյալները հաշվի առնվեն արդարադատության արդյունավետությունը գնահատելիս գնահատման համակարգերում և ներառվեն դատարանից օգտվողներին, լայն հանրությանը և լրատվամիջոցներին տրամադրվող՝ դատական համակարգի մասին տեղեկություններում, ինչպես առաջարկվում է ԵՊՏ թիվ 6 կարծիքում (մաս «Ա» և «Գ»):

23. ԵՊՏ-ն առաջարկում է, որ Դատական իշխանության խորհուրդը կամ համարժեք որևէ այլ մարմին պարբերաբար հաշվետվություն հրապարակի կատարողական վարույթների արդյունավետության մասին՝ ներառելով տվյալներ ուժացումների և դրանց պատճառների, ինչպես նաև կատարման տարաբնույթ մեթոդների մասին: Հատուկ բաժին պետք է նախատեսվի պետական մարմինների դեմ դատական ակտերի կատարման մասին:

III. ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՎ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԴԱՏԱՎՈՐԻ ԴԵՐԸ

24. Դատական ակտի կատարումը չպետք է պահանջի գործի միակգամայն նոր ֆինուբյան նախաձեռնում, և կատարման ընթացակարգերով թույլ չպետք է տրվի դատական որոշման էություն վերաֆնուբյան: Բայց դատավորը պետք է իրավասություն ունենա կասեցնելու կամ հետաձգելու կատարումը, եթե անհրաժեշտ է հաշվի առնել դատական վարույթի կողմերին առնչվող հատուկ հանգամանքներ, օրինակ՝ ՄԻԵԿ-ի 8-րդ հոդվածի ուժով:

25. Որպեսզի իրավունքի գերակայությունը պահպանվի և դատավարության կողմերը վստահեն դատական համակարգին, կատարողական վարույթը պետք է լինի համաչափ, արդար և արդյունավետ: Օրինակ՝ պատասխանողի գույքը վերահսկելը կամ արգելանքի տակ դնելը պետք է հնարավորինս արդյունավետ իրականացնել՝ հաշվի առնելով մարդու իրավունքների, անձնական տվյալների պաշտպանության և դատական վերահսկողության անհրաժեշտության մասով կիրառելի դրույթները:

26. Երբ կողմերն ազատ են՝ հրաժարվելու իրենց իրավունքներից, և երբ կողմերը ձեռք են բերում օրինական համաձայնություն կատարման վերաբերյալ, ապա իրավական դրույթներով չպետք է արգելվի նման համաձայնության իրագործումը:

27. Կատարողական վարույթի շրջանակներում պարտապահների գույքի մասին տեղեկատվություն պարունակող բազաների օգտագործման ընթացում պետք է հաշվի առնել անձնական տվյալների պաշտպանության հիմնարար իրավունքը: Սա պահանջում է, որ ընթացակարգը և այդ տվյալների բազաներն օգտագործելու թույլտվության սրամադրումը ունենան հստակ իրավական կարգավորում և նպատակ ունենան ապահովելու կատարողական վարույթի արդյունավետ և լիարժեք իրականացում չարաշահումներից խուսափելու համար: Արդյունավետ կատարողական վարույթի իրականացման համար պահանջվող տեղեկություններ պարունակող տվյալների բազաների համար պատասխանատու պետական բոլոր մարմինները պարտավոր են նման տեղեկություններ սրամադրել դատարաններին:

28. Պատասխանողի գույքի վերաբերյալ տեղեկատվության հետագա օգտագործումը նրա նկատմամբ իրականացվող վարույթների ընթացում պետք է հստակ և կոնկրետ իրավական հիմք ունենա (տվյալները պահպանելու խիստ ժամկետների սահմանում և այլն) և պետք է համապատասխանի դատավարական բոլոր կանոններին, որոնք անհրաժեշտ են կատարողական վարույթ իրականացնելու համար:

**IV. ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՎ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԸ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ
ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԴԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ԴԵՐԸ**

29. ԵՊԿՆ-ն գտնում է, որ ֆաղաֆացիական գործերով կատարողական վարույթների վերաբերյալ սահմանված սկզբունքների մեծ մասը կիրառել են նաև *“mutatis mutandis”* վարչական գործերով կատարման նկատմամբ, անկախ այն բանից՝ կատարողական վարույթը մասնավոր անձի⁵, թե՞ հանրային մարմնի դեմ է:

30. Այնուամենայնիվ, որոշակի դիտարկումներ պետք է կատարել պետական հաստատությունների դեմ դատական ակտերի կատարման առումով: Դրանք կիրառելի են ինչպես վարչական, այնպես էլ ֆաղաֆացիական գործերի նկատմամբ:

31. Նախ՝ ԵՊԿՆ-ն գտնում է, որ իրավունքի գերակայության վրա հիմնված պետությունում հանրային մարմինները, ավելի, քան որևէ մեկը, պարտավոր են կատարել դատական ակտերի պահանջները և դրանք անհապաղ *“ex officio”* կատարել: Միայն այն միտքը, որ հանրային մարմինը կարող է հրաժարվել դատական որոշումը կատարելուց, խթանում է իրավունքի գերակայության գաղափարը:

32. Դատարան ներկայացված գործերի մի զգալի մաս վերաբերում է հանրային մարմինների կողմից դատական ակտերի չկատարմանը: Պետությունը պետք է անհապաղ կատարի իր դեմ կայացված որոշումները՝ չսպասելով, որ հայցվորը կատարողական վարույթ հարուցի: Դատարանը պարբերաբար ստացել է հայցեր հայցվորների կողմից, որոնք կա՛մ չեն օգտվել նման ընթացակարգերից, կա՛մ ստիպված են եղել օգտվել դրանցից: Դատարանը հաստատել է, որ «այն անձը, ում օգտին կայացվել է պետության դեմ վճիռ, պարտավոր չէ կատարողական վարույթ հարուցել ակտի կատարմանը հասնելու համար»⁵ :

33. Երբ անհրաժեշտ է դիմել հարկադիր կատարման, պետությունը պետք է ապահովի, որ ներպետական օրենսդրությամբ հնարավոր լինի ֆրեական և կարգապահական հետապնդում սկսել այն պաշտոնյաների նկատմամբ, որոնք անհշյուն են կատարողական վարույթը չիրականացնելուն կամ դրա ձգձգմանը: Պետք է հնարավոր լինի նաև նման պաշտոնյաներին ֆաղաֆացիական պատասխանատվության ենթարկել:

34. Այդ պաշտոնյաները պետք է փոխհատուցեն վնասներն ու ծախսերը, որոնք ծագել են կատարողական վարույթ չիրականացնելու կամ այն ձգձգելու արդյունքում: Պետական պաշտոնյաների կողմից ընդունվող ակտերը, որոնց արդյունքում դատական ակտի կատարումը

5 Տե՛ս Կոլցովն ընդդեմ Ռուսաստանի, 2005 թվականի փետրվարի 24, §16, տե՛ս նաև Պետրուսևիկոն ընդդեմ Ռուսաստանի, 2005 թվականի փետրվարի 24, §18: Մեաախան ընդդեմ Հունաստանի, 2004 թվականի մայիսի 27, §19:

ձգձգվում կամ մերժվում է, նույնպես պետք է ենթակա լինեն արդյունավետ դատական վերանայման:

35. Կատարողական վարույթի ընթացքում օրենսդրական միջամտությունն անընդունելի է ամենից առաջ, երբ պարտապանը հանրային մարմին է:

36. Մասնավոր անձանց դեմ որոշումների կատարողական վարույթներ իրականացնելու իրավասությունը պետք է վերադասված լինի նույն մարմիններին, և պետք է կիրառվեն ընթացակարգային նույն սկզբունքները: Դատավորների նկատմամբ չպետք է կիրառվեն սահմանափակումներ նույն իրավական դրույթները կիրառելու և կատարողական վարույթների ձգձգումների համար արդյունավետ փոխհատուցում ապահովելու հարցում (ինդեֆալորում, կիրառելի նույն սովորադրույթով դեֆոլտային սովոր, առանձնահատուկ վնասների փոխհատուցում, այլ սուգանքներ)⁶ :

37. Վարչական մարմին կողմից ընդունված՝ օտարերկրյա ֆաղափացուն երկրում գտնվելու թույլտվություն չտալու մասին որոշումը հանափ վերաբերում է նաև այն հարցին, թե արդյո՞ք օտարերկրյա ֆաղափացին կարող է արտաքսվել, թե ոչ: Այս համատեքստում արտաքսումը սովյալ մարմնի որոշման կատարումն է: ԵՄԽՆ-ն գտնում է, որ արդյունավետ դատական վերահսկողություն ապահովելու համար պետությունները չպետք է արգելեն դատարանին՝ ֆինել արտաքսման կիրառման հարցը՝ այդ հարցի կապակցությամբ ընդունելով վարչական մարմնի կողմից կայացված ակտի վերաբերյալ վերջնական և միջանկյալ որոշումներ:

6 Նման փոխհատուցումը նաև ՄԻԵԿ-ի պահանջն է (մասնավորապես՝ թիվ 1 արձանագրության 1-ին հոդվածը): Դատարանի համաձայն՝ միայն այն փաստը, որ մարմինները կատարել են վնաս պահանջները, չի կարող համարվել, որ հայցվորը գրվել է առժողի կարգավիճակից Կոնվենցիայի համաձայն, եթե համաչափ փոխհատուցում չի արամադրվել վարույթը ձգձգելու համար (տե՛ս, օրինակ՝ Պետրուսին ընդդեմ Ռուսաստանի, 2005 թվականի փետրվարի 24, §15): Ռուսցումից հետո ի վերջո վնարված փոխհատուցումը համաչափ համարվելու համար պետք է հաշվի առնվեն տարբեր հանգամանքներ՝ փոխհատուցելու համար վնարվելիք գումարի և պարտասիրյա ի վերջո վնարված գումարի տարբերությունը: Պետք է փոխհատուցվեն նաև գումարն օգտագործելու հետ կապված կորուստները (տե՛ս, օրինակ՝ Ակիլան ընդդեմ Ռուբիայի, 1997 թվականի հուլիս 9, Անգելովն ընդդեմ Բուլղարիայի, 2004 թվականի ապրիլի 22, Էլյու-Էյա Ավին ընդդեմ Հունաստանի, 2006 թվականի մարտի 9): Փոխհատուցում պետք է տրամադրվի նաև ոչ նյութական վնասի դիմաց (տե՛ս, օրինակ՝ Սանդորն ընդդեմ Ռումինիայի, 2005 թվականի մարտի 24): Պետության պատասխանատվության բացակայությանը վնասի այս տարբեր դեպքերի դեպքում չի կարող հիմնավորվել պետական մարմնի կողմից որևէ մեղքի կամ սխալի հաստատման անհնարինությանը (տե՛ս Սուլդակն ընդդեմ Ռուսաստանի, 2005 թվականի հուլիսի 12, §16):

V. ՔՐԵԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՆՈՎ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԸ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԴԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ԴԵՐԸ

38. Քրեական գործերով իրավունքի գերակայության սկզբունքը պահանջում է քրեական պատժամիջոցների լիարժեք կիրառում՝ անկախ նրանից, թե ինչ բնույթի է նշանակված պատիժը: Ուստի՝ անդամ պետությունները պետք է խուսափեն այնպիսի կարգավորումներ մշակելուց, որոնք կհանգեցնեն իրականում չկիրառվող աննշան պատժամիջոցների՝ ֆինանսական միջոցների, բանտային պայմանների անբավարարության կամ նպատակահարմարության տեսանկյունից: Նման ֆաղափանդության արդյունքը դատական որոշումների, հետևաբար նաև իրավունքի գերակայության սկզբունքի խաթարումն է:

39. Պատժամիջոց կարող են հանդիսանալ ազատագրվումը, տուգանքը կամ մեկ այլ սանկցիա (օրինակ՝ վարորդական իրավունքից զրկում, որոշակի մասնագիտական գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկում և այլն): Որպես ընդհանուր կանոն, նման սանկցիաների գործնական կիրառումը դատավորի խնդիրը չէ: Դրանք կիրառողները պետք է լինեն դատախազը, ռատիկանությունը և այլ իրավասու վարչական մարմինները: Դատավորի կողմից կարող են նշանակվել հանրային պաշտոնատար անձինք կամ մասնավոր անձինք, ինչպես օրինակ՝ կատարածուներ կամ որևէ այլ իրավասու մարմին, նման պարտականություններ իրականացնելու համար: Ցանկացած դեպքում՝ այդ իրավասություններ իրականացումը և քրեական պատժամիջոցների կիրառումը անմիջական ազդեցություն ունեն անձնական իրավունքների վրա: Դատավորի դերն այն է, որ պատշաճ և երաշխավորի նման իրավունքները կատարման ենթակա դատական ակտի շրջանակում:

40. Ազատագրվման ժամկետը կարող է դիտարկվել երկու տարբեր տեսակետներից: Առաջինը վերաբերում է դատավորի կատարման մեթոդներին, մասնավորապես՝ տևողությանը և պատժամիջոցի կիրառման եղանակին: Այստեղ կարող են առաջանալ այնպիսի հարցեր, ինչպիսիք են պատիժը պայմանական չկիրառելը, պատժի կրումից պայմանական վաղաժամկետ ազատումը, ազատ տեղափոխվելու իրավունքի սահմանափակումը, դատական վերահսկողության ներքո պայմանական ազատումը կամ էլեկտրոնային միջոցներով հսկողությունը: Երկրորդ տեսակետը վերաբերում է պատիժը կրելու ֆիզիկական կամ հոգեբանական պայմաններին կամ ազատագրվման ազդեցությանը: Այս դեպքում կարող են առաջանալ հարցեր, որոնք վերաբերում են կալանքի օրինականությանը կամ կալանքը կրելու պայմաններին:

41. Որոշ անդամ պետություններում պատժամիջոցի կիրառման եղանակների որոշումը հանդիսանում է դատավորի գործառույթը: Այլ անդամ պետություններում այս հարցով զբաղվում է պատժի կրումից վաղաժամկետ ազատելու իրավասություն ունեցող խորհուրդը կամ մեկ այլ իրավասու վարչական մարմին: Ցանկացած դեպքում նման միջոցների իրականացումը պետք է կատարվի արդարացի ընթացակարգով և ենթակա լինի դատական վերահսկողության ու վերանայման:

42. Կալանքի բնույթի կամ կրելու վայրի ցանկացած փոփոխություն, օրինակ՝ բանտարկյալի հոգեկան առողջության խնդիրներով հոգեբուժարան տեղափոխելու պատճառով, պետք է ենթակա լինի բողոքարկման կամ դատական վերանայման:

43. Ազատությունից գրկելը, անկախ դրա եղանակից, պետք է իրականացվի ՄԻՆԿ-ի 3-րդ հոդվածին և 8-րդ հոդվածին համապատասխան: Ուստիկանության կողմից կալանավորված անձը կամ ազատագրվումը կրող բանտարկյալը չպետք է ենթարկվեն անմարդկային կամ արժանապատվությունը ստորացնող վերաբերմունքի: Մարդկային արժանապատվությունը պետք է պաշտպանվի ազատությունից գրկվելու ամբողջ ընթացքում: ՄԻՆԿ-ի 8-րդ հոդվածի 1-ին մասը (անձնական և ընտանեկան կյանքի իրավունք) ևս պետք է կիրառվի ՄԻՆԿ-ի 8-րդ հոդվածի 2-րդ մասի լույսի ներքո (հանրային մարմնի կողմից միջամտության հնարավորություն): Դատավորը պարտավոր է պաշտպանել և երաշխավորել այդ իրավունքները և երաշխիքները կատարման ենթակա դատական որոշման շրջանակներում:

44. Որոշ անդամ պետություններում դատավորը *ex officio* վերահսկում է բանտային պայմանները: Այլ անդամ պետություններում դատավորը *ex officio* իրավասություններ չունի այս հարցում: Ինչպիսին էլ լինի գործող համակարգը, յուրաքանչյուր անդամ պետության օրենսդրությամբ պետք է դատապարտյալը, նրա փաստաբանը, ինչպես նաև քրեական հետապնդում իրականացնող մարմինները, կարողանան գործը դատարան ներկայացնել, երբ կալանքը կրելու պայմանները խախտում են ՄԻՆԿ-ի 3-րդ և 8-րդ հոդվածներով երաշխավորվող հիմնարար իրավունքները: Ներպետական օրենսդրությամբ պետք է սահմանվեն նաև մեխանիզմներ, որոնք թույլ կտան անկախ վարչական մարմիններին՝ վերահսկել բանտային պայմանները և հարկ եղած դեպքում գործը ներկայացնել Դատարան:

45. Դատավորի և իրավախիբառ մարմինների (արդարադատության նախարարության, ազատագրվման վայրի վարչակազմի, սոցիալական ծառայությունների, աշխատակիցների, բանտերի պետերի) հետ հարաբերությունը սովորաբար սահմանափակվում է պատժի կիրառման մասով վիճարկելի հարցերով՝ թե՛ այն դեպքում, երբ նման մարմիններին

հարցազնույններ են արվում կալանքը կրելու պայմանների կամ պատժամիջոցի կիրառման եղանակների մասին, թե՛ այն դեպքում, երբ վերջիններս պատժի կիրառման եղանակների վերաբերյալ իրենց կարծիքը պետք է հայտնեն: Բոլոր դեպքերում դատավորը պետք է անհրաժեշտ բոլոր փայլերը ձեռնարկի, որպեսզի նշված մարմիններն իրեն տրամադրեն անհրաժեշտ բոլոր տեղեկությունները: Այս մարմինները նշված տեղեկությունները պետք է տրամադրեն նաև կողմերին, որոնց կողմից վերը քվարկված խնդիրների շուրջը որևէ բողոք է բարձրացվում:

46. Ազատագրվածները չառնչվող պատիժների կիրառումը կարող է ազդել սեփականության (օրինակ՝ տուգանքների, իրավունքից զրկելու կամ բիզնեսը արգելելու) կամ անձնական իրավունքների վրա (օրինակ՝ կարող է արգելվել որոշ իրավունքների իրականացումը, կամ անձը կարող է զրկվել վարորդական իրավունքից): Բոլոր դեպքերում առաջ են գալիս իրավական հարցեր: Դատապարտված անձը պետք է կարողանա դիմել դատավորին և խնդրել, որ վերջինս վերանայի առաջ եկած ցանկացած անհամաձայնություն:

47. Անհրաժեշտ է նաև ապահովել, որ պատիժների կիրառման համար պատասխանատու դատավորները հատուկ վերապատրաստում անցնեն՝ հստակ հասկանալու համար հարցի իրավական, տեխնիկական, սոցիալական և մարդկային կողմերը: Նման վերապատրաստումը պետք է կազմակերպվի և հանգեցնի դատավորի կատարման գործում ներգրավված բոլոր մարմինների և ծառայությունների միջև փոխհարաբերության, այդ թվում՝ դատավորների, դատախազների, նախարարության աշխատակիցների, բանտի վարչակազմի աշխատակիցների, ֆրեակառարողական հիմնարկների պետերի, ինչպես նաև սոցիալական աշխատողների, փաստաբանների և այլոց:

VI. ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿՈՒՄ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՀԱՐՑՈՒՄ ԴԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ԴԵՐԸ

1. Մարդու իրավունքների էվրոպական դատարանի որոշումների կատարում

48. Իր թիվ 9 կարծիքում ԵՊԽՆ-ն իր տեսակետն է արտահայտել միջազգային նախադեպային որոշումների, հատկապես՝ Դատարանի նախադեպի կատարման առնչությամբ դատավորի դերի մասին: ԵՊԽՆ-ն, մասնավորապես, նշել է, թե դատավորն ինչպես պետք է կիրառի Դատարանի նախադեպը:

49. Երբ Դատարանը պարտադրում է պետությանը՝ փոխհատուցում տրամադրել, Դատարանի որոշման չկատարման դեպքում պարտատերն իրավունք ունի պահանջելու վնուի կատարման պահանջ ներկա-

յացնել ներպետական դատարաններին՝ անկախ այն միջոցներից, որոնք կարող են նախաձեռնվել վերագրային մակարդակում:

2. Միջազգային համագործակցությունը և դատական ակտերի միջառնամանային կատարումը

50. Հաշվի առնելով միջազգային առևտրի զարգացումն ու արդարադատության ահող շարժունակությունը, առաջնահերթություն է դառնում եվրոպական ֆաղափացիների համար համընդհանուր արդարադատության ձևավորումը՝ վերացնելով նրանց իրավունքների իրականացման բոլոր հնարավոր խոչընդոտները: Դատարանի վնխը պետք է առանց խոչընդոտների հանաչվի և կիրարկվի անդամ պետությունների միջև:

51. Փոխադարձ վստահության և հանաչման սկզբունքները եվրոպական իրավական տարածք կառուցելու հիմնաքարերն են, բնականաբար՝ պահպանելով ազգային համակարգերի բազմազանությունը: Փոխադարձ հանաչումը ենթադրում է, որ ազգային մակարդակում ընդունված դատական ակտերը պետք է կատարվեն մյուս անդամ պետություններում, մասնավորապես՝ վերջիններիս իրավական համակարգերում: Ուստի առանցքային է՝ ավելացնել իրավաբան մասնագետների միջև փոխանակումները: Տարբեր իրավական համակարգերը պետք է համագործակցեն միմյանց հետ:

52. Բոլոր դատավորների և դատախազների համար պետք է իրականացվեն եվրոպական մակարդակում համակարգային վերապատրաստումներ: Դրանք կարող են իրականացվել որպես վերապատրաստման ծրագրեր կամ անդամ պետությունների համապատասխան պաշտոնյաների աշխատանքային փոխանակման ծրագրեր: Ավելին՝ պետք է մշակել հեռակա ուսուցման ծրագրեր (էլեկտրոնային ուսուցում) և վերապատրաստման ընդհանուր նյութեր՝ դատական ոլորտի մասնագետներին ուսուցանելու համար, թե ինչպես պետք է կիրառել եվրոպական մեխանիզմները (Դատարանի, ԵՄԱԴ-ի հետ հարաբերություններ, փոխադարձ հանաչման և դատական համագործակցություն գործիքների կիրառում, համեմատական իրավունք և այլն):

ա. Քաղաքացիական և վարչական գործեր

53. Քաղաքացիական դատավարության ընթացքում ընդունված դատական ակտերը պետք է անմիջականորեն կատարվեն: Ուստի՝ անհրաժեշտ է աստիճանաբար առաջ շարժվել, պահպանելով զգուշությունը, վերացնելով «exequatur» դրույքը ֆաղափացիական և առևտրային գործերով որոշ որոշումներից:

54. Միևնույն ժամանակ՝ դատական ակտերի կատարման ընթացակարգերի արագությունը և արդյունավետությունը պետք է բարձրացնել՝ պայմանական և կանխարգելիչ միջոցներ ձեռնարկելու և կիրարկելու մասով կատարելագործված միջազգային պայմանավորվածություններ ձեռք բերելու միջոցով:

55. Ի լրումն՝ դատական ակտերի փոխադարձ հանաչումը կարելի է ընդլայնել այն ոլորտներում, որտեղ եվրոպական իրավունքը դեռևս չի գործում, և որոնք կարևոր նշանակություն ունեն առօրյա կյանքում, ինչպես օրինակ՝ ժառանգությունների և կտակի հետ կապված հարաբերությունները, ամուսինների համատեղ սեփականության կարգավորումները և ամուսնալուծությունների գույժային հետևանքները:

բ. Քրեական գործեր

56. Քրեական գործերով միջազգային համագործակցությունը ներառում է բազմաթիվ ոլորտներ: Որպես օրինակ կարելի է հիշատակել իր ծագման երկրում պատիժը կրելը, որի մասին որոշում կայացրել է մեկ այլ երկրի դատական մարմին, հանձման հարցերը, Կալանավորման մասին եվրոպական սանկցիան, քրեական գործերով դատական ակտերի հանաչումը, դատական համագործակցությունը և այլն:

57. Օտարերկրյա պետության դատավճի կատարումն իրականացվում է այդ պետությունների միջև կնքված պայմանագրի համաձայն և հենվում է միմյանց դատական համակարգերի նկատմամբ փոխադարձ վստահության վրա: Կատարող երկրի դատավորը պետք է հարգի այդ վստահությունը: Ուստի՝ դատավորը չպետք է փոփոխի կամ վիճարկի ծագման երկրի դատավորի ակտը: Այդ դատավորը չպետք է հրաժարվի որոշման կատարումից՝ բացառությամբ ծագման և կատարող պետությունների միջև կնքված պայմանագրով սահմանված բացառությունների, կամ եթե որոշումը խախտում է որոշման հասցեատեր անձի հիմնարար իրավունքները:

58. Այնուամենայնիվ, դատապարտված անձի հանձնման դեպքում դատավորը կարող է փոփոխել օտարերկրյա պետության դատավորի կողմից կիրառված սանկցիաները, եթե նման հնարավորություն առկա է սովյալ պետությունների միջև կնքված պայմանագրով:

VII. ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

- Ա. Պարտադիր ուժ ունեցող դատական ակտերի արդյունավետ կատարումը իրավունքի գերակայության հիմնարար տարր է: Առանցքային է՝ ապահովել հանրության վստահությունը դատական իշխանության նկատմամբ: Դատական անկախությունը և արդար դատաբանության իրավունքը (ՄԻԵԿ-ի 6-րդ հոդված) անօգուտ են, եթե որոշումը չի կատարվում:
- Բ. «Անկախ» տրիբունալ հասկացությունը, որը սահմանված է Մարզու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածում, ինքնին ճշգրտում է, որ պարտադիր ուժ ունեցող որոշում ընդունելու իր իրավասությունը ենթակա չի կարող լինել հաստատման կամ վավերացման, կամ որ այդ որոշման բովանդակությունը չի կարող փոխվել ոչ դատական մարմնի, այդ թվում՝ պետության ղեկավարի կողմից:
- Գ. Պետության իշխանության բոլոր հյուղերը պետք է ապահովեն, որ սահմանադրությամբ կամ օրենսդրական բարձր մակարդակով սահմանված իրավական դրույթներով ապահովվի դատաբանների անկախությունը, որ դրանք ձևակերպվեն այնպես, որ հնարավոր լինի անհապաղ կատարել դատական որոշումները՝ առանց իշխանական մյուս հյուղերի միջամտության: Բացառություն են կազմում համաճարմը և քրեական գործերով ներման մասին ակտերը: Դատական ակտի կատարումը կարող է կասեցվել միայն մեկ այլ դատական ակտով:
- Դ. Կատարողական վարույթը չպետք է հետաձգվի, բացառությամբ՝ օրենքով սահմանված հիմքերի: Ցանկացած հետաձգում պետք է ենթակա լինի դատավորի գնահատման: Կատարող մարմիններն իրավասություն չպետք է ունենան վիճարկելու կամ փոփոխելու դատական ակտի պայմանները:
- Ե. Քրեական գործերով պետությունները պետք է խուսափեն այնպիսի ֆալսիֆիկացիաներից, որ կարգավորումներ մտակելուց, որոնց արդյունքում կնախատեսվեն ոչ էական սանկցիաներ, որոնք գործնականում չեն կիրառվի:
- Զ. ԵԻՍԵ-ն գտնում է, որ իրավունքի գերակայության վրա հիմնված պետությունում հանրային հաստատությունները, ավելի, քան որևէ մեկը, պարտավոր են կատարել դատական ակտերի պահանջները, և դրանք անհապաղ “ex officio” կատարել: Միայն այն միտքը, որ պետական մարմինը կարող է հրաժարվել դատական որոշումը կատարելուց, խթանում է իրավունքի գերակայության գաղափարը:

- է. Կատարումը պետք է լինի արդար, արագ, արդյունավետ և համաչափ:
- Ը. Կողմերը պետք է կարողանան կատարողական վարույթ նախաձեռնել առանց խոչընդոտների: Պետք է բացառել կատարողական վարույթի համար ցանկացած խոչընդոտները, այդ թվում՝ անհարկի մեծ ծախսերը:
- Թ. Կատարողական վարույթները պետք է իրականացվեն ՄԻԵԿ-ով և միջազգային այլ փաստաթղթերով հանաչված հիմնարար իրավունքներին և ազատություններին համապատասխան:
- Ժ. Ազատագրվումը պետք է կիրառվի՝ հաշվի առնելով ՄԻԵԿ-ի 3-րդ և 8-րդ հոդվածով երաշխավորված իրավունքները՝ ՄԻԵԿ-ի 8-րդ հոդվածի 2-րդ մասի լույսի ներքո: Դատավարը պարտականություն է կրում պաշտպանելու և երաշխավորելու այդ իրավունքները:
- Ի. Անկախ նրանից, թե դատական ակտի կատարումը դատավարի, պատժի կրումից վաղաժամկետ ազատման հարցերով իրավաբան խորհրդի կամ որևէ այլ վարչական մարմնի պատասխանատվությունն է, նման միջոցների իրականացումը պետք է կատարվի արդար ընթացակարգով և պետք է ենթակա լինի դատական վերահսկողության և վերանայման:
- կ. Փոխադարձ վստահության և հանաչման սկզբունքները եվրոպական իրավական տարածք կառուցելու հիմնադրերն են: Փոխադարձ հանաչումը ենթադրում է, որ ազգային մակարդակում ընդունված որոշումները գործողության մեջ պետք է դրվեն մյուս անդամ պետություններում, մասնավորապես՝ վերջիններիս իրավական համակարգերում: Ուստի առանցքային է՝ ավելացնել իրավաբան մասնագետների միջև փոխանակումները: Տարբեր իրավական համակարգերը պետք է համագործակցեն միմյանց հետ:
- կ. ԵՊԽԽ-ն առաջարկում է, որ Դատական խորհուրդները կամ որևէ այլ համապատասխան անկախ մարմին կատարողական վարույթների արդյունավետության մասին պարբերաբար հաշվետվություններ հրապարակեն: Հանրային մարմինների դեմ կայացված դատական ակտերի կատարումը պետք է ներկայացվի առանձին բաժնում:

Եվրոպայի խորհուրդն առաջատարն է աշխարհամասում մարդու իրավունքներով զբաղվող կազմակերպությունների շարքում: Եվրոպայի խորհրդին անդամակցում են 47 պետություններ, որոնցից 28-ը միաժամանակ նաև Եվրոպական միության անդամներ են: Եվրոպայի խորհրդի անդամ բոլոր պետությունները միացել են Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիային՝ որպես մարդու իրավունքների, ժողովրդավարության և իրավաբան գերակայության պատվանշանը նպատակադրված միջազգային համաձայնագրի: Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը վերահսկում է Կոնվենցիայի իրագործումն անդամ պետություններում:

Եվրոպական միությունը ամուսնական և ֆազդակա նգալի գործընկերության է եվրոպական 28 ժողովրդավարական երկրների միջև: Միությունը նպատակն է՝ ապահովել խաղաղություն, բարգավաճում և ազատություն իր արածի 500 միլիոն բնակիչների համար, ռմբեր ցտկոնում են ապրել ավելի արագ և ապահով աշխտեում: Այս նպատակների իրագործման նպատակով ԵՄ երկրները ստեղծել են մարմիններ, որոնք կառավարում են ԵՄ-ն և հաստատում վերջինս օրենսդրությունը: Եվրոպական միության կիմնական կառույցներն են Եվրոպական խորհրդարանը (որն ապահովում է Եվրոպայի ժողովուրդների ներկայացուցչությունը), Եվրոպական միության խորհուրդը (որն ապահովում է անգամ երկրների կառավարությունների ներկայացուցչությունը) և Եվրոպական հանճնաժողովը (որն իրակահացում է ԵՄ ընդհանուր շահերի պատպանությունը):

The Council of Europe is the continent's leading human rights organisation. It comprises 47 member states, 28 of which are members of the European Union. All Council of Europe member states have signed up to the European Convention on Human Rights, a treaty designed to protect human rights, democracy and the rule of law. The European Court of Human Rights oversees the implementation of the Convention in the member states.

The European Union is a unique economic and political partnership between 28 democratic European countries. Its aims are peace, prosperity and freedom for its 500 million citizens—in a fairer, safer world. To make things happen, EU countries set up bodies to run the EU and adopt its legislation. The main ones are the European Parliament (representing the people of Europe), the Council of the European Union (representing national governments) and the European Commission (representing the common EU interest).

www.coe.int

<http://europa.eu>

Partnership for Good Governance
Փորձընկերություն հանուն չավ կառավարման

